

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

5-son (4-jild)

2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 5 (4) - 2024

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2024

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

Турсунов Равшан Нормуратович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Холикулов Ахмаджон Боймаҳамматович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Габриэльян Софья Ивановна – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Миллий Университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Насирходжаева Дилафруз Сабитхановна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Остонокулов Азамат Абдукаримович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент молия институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Ҳожаев Азизхон Саидалоҳонович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Фарғона политехника институти

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакарров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Саидова Камола Усканбаевна – фалсафа фанлари доктори, “Tashkent International University of Education” халқаро университети;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Ўроқова Ойсулув Жамолиддиновна – фалсафа фанлари доктори, доцент, Андижон давлат тиббиёт институти, Ижтимоий-гуманитар фанлар кафедраси мудир;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳасанов Шавкат Аҳадович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Бахронова Дилрабо Келдиёровна – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Мирсанов Ғайбулло Қулмуродович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич – юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Ҳашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Қаюмова Насиба Ашуровна – педагогика фанлари доктори, профессор, Қарши давлат университети;

Тайланова Шохидат Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент;

Жуманиёзова Муҳайё Тожиевна – педагогика фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Ибрахимов Санжар Урунбаевич – педагогика фанлари доктори, Иқтисодиёт ва педагогика университети;

Жавлиева Шахноза Баходировна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети;

Бобомуротова Латофат Элмуродовна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбахор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психология кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Шамшетова Анжим Караматдиновна – психология фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атақулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Ismoilov Ubaydulla Mamat o'g'li</i> OHANGARON VODIYSI AHOLISINING QADIMGI VA O'RTA ASRLAR DAVRI MAFKURAVIY DUNIYO (SUYURLITEPA YODGORLIGIDAN TOPILGAN MODDIY MANBALAR ASOSIDA)	16-26
<i>Elmurotov, Bahodir Abdugapporovich</i> KALTAMINOR MADANIYATINING GENEZISI MASALALARI	27-33
<i>Nafiddinova, Xosiyat Ravshanovna</i> OILAVIY MAROSIMLAR VA ULARNING TARIXIY ADABIYOTLARDA YORITILISHI	34-37
<i>Eshmo'minov, Ozodbek Ziyodulla o'g'li</i> DEMOGRAFIK JARAYONLARNING BORISHI: SURXON VOHASI MISOLIDA (1925-1946 YY.)	38-41
<i>Akobirov, Mirjalol Ximmatovich</i> SULTON JALOLIDDIN MANGUBERDINING YAQIN SHARQ VA KICHIK OSIYO DAVLATLARI BILAN DIPLOMATIK ALOQALARI	42-46
<i>Маматалиева Сурайё Бобомуратовна</i> ШИША ВА ШИШАСОЗЛИК ТАРИХШУНОСЛИГИ	47-52
<i>Далакьян, Жанна Сейрановна</i> АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ДУХОВНО-НРАВСТВЕННОЙ КУЛЬТУРЫ МОЛОДЕЖИ ВОЗМОЖНЫЕ ПУТИ РЕШЕНИЯ	53-56

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Эргашев, Рахматулла Хидирович, Узақов, Жамшид Норбоевич</i> ЗИЁРАТ ТУРИЗМ ТАРМОҒИНИНГ ИҚТИСОДИЙ ВА ИЖТИМОЙ САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШ ЙЎЛЛАРИ	57-62
<i>Очилов, Фарходжон Шавкатжон ўғли</i> БАҲОЛАНГАН МАЖБУРИЯТЛАР АУДИТИДА ИЧКИ НАЗОРАТ ТИЗИМИНИ ЎРГАНИШ ҲАМДА БАҲОЛАШ	63-71
<i>Raxmatov, Adxam Itolmasovich</i> TURIZM SOHASIDA MALAKALI KADRLAR TAYYORLASH VA BANDLIGINI TA'MINLASHNING XORIJIY MAMLAKATLAR MODELLARI TAHLILI	72-80
<i>Murodova, Nargiza Utkirovna</i> BARQAROR TURIZM MARKETING STRATEGIYASI SIFATIDA	81-85
<i>Мадаминов, Инъомжон Озодович</i> КОРХОНАЛАР ИНВЕСТИЦИОН ВА ИННОВАЦИОН ФАОЛЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШДА СОЛИҚЛАРНИНГ ЎРНИ	86-93
<i>Abdusalomov, Jaxongir O'ktam o'g'li</i> TIJORAT BANKLARIDA JISMONIY SHAXSLAR KREDITLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	94-101
<i>Кулибоев, Азамат Шоназарович</i> ДАВЛАТ ТИББИЁТ ТАШКИЛОТЛАРИДА МОЛИЯВИЙ АКТИВЛАР ҲИСОБИ ВА НАЗОРАТИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ	102-111

Мараимова, Умида Исмаилжановна

КОРХОНА БОШҚАРУВИ АМАЛИЁТИДА МАРКЕТИНГ ДАСТУРЛАРИНИ АМАЛ ҚИЛИШИГА
БАҒИШЛАНГАН КОНЦЕПЦИЯЛАР 112-120

Askarova Sevvara Baxtiyorovna

RAQAMLI IQTISODIYOT DAVRIDA BIZNES VA TADBIRKORLIKNING AHAMIYATI 121-125

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

Ўроқова Ойсулув Жамолiddиновна

ИЛК ЎРТА АСРЛАР ШАРҚ САНЪАТИДА РОМАНТИК ЙЎНАЛИШНИНГ ЭСТЕТИК
АСОСЛАРИ 126-133

Rizaev, Nodir Sobirovich

XX ASR BOSHLARIDA BUHORO JADIDLARINING IJTIMOYI- SIYOSIY QARASHLARI 134-138

Шукруллаева Гулчеҳра Насруллаевна

ЖАЗО ГЕНЕЗИСИДАГИ АХЛОҚИЙ МУҲИТ ЖАРАЁНИНИ КОНЦЕПТУАЛ ТАДБИҚ
ЭТИШНИНГ ФАЛСАФИЙ МАСАЛАЛАРИ 139-144

Shokirov Tohirjon Nurmatatovich

MADANIYAT VA SAN'AT FALSAFASINING VAHS MAVZULARI 145-149

Ulug'murodov Elyor Saydulloevich

GNOSEOLOGIYADA TASAVVUFİY TAJRIBANI O'RNI VA AHAMIYATI 150-154

Ganiev Sherxon Meytanboevich

HOZIRGI DAVR FANI VA FALSAFASIDA MADANIY VA MA'NAVIY-AXLOQIY TANLOVNI
NAMOYON BO'LISH SHAKLLARI 155-164

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

Daliev Madina Xabibullaevna, Kristian Kapone, Satibaldiyeva Nigora Alimqul qizi

TERMINOLOGIYADA TERMIN VA UNGA TENG BO'LGAN TUSHUNCHALARNING
TADQIQI 165-178

Chorieva Iroda Kurbonboevna

TARKIBIDA TIBBIYOT XODIMLARI NOMLARI BO'LGAN INGLIZ VA O'ZBEK MAQOLLARINING
TURLI HUSUSIYATIGA KO'RA TASNIFI 179-183

Sharipov, Abdulaziz Akmalovich

GID-TARJIMONLAR NUTQINING O'RGANILISH ASPEKTLARI 184-188

Urinova Tursunoy Urin kizi

LIBOS DIZAYNI VA MODASINING SHAKLLANISH VA RIVOJLANISH DAVRLARI HAMDA
YO'LLARI 189-193

Норматова Шоира Умаровна, Абдурахманова Меҳрибон Дустмуродовна

ТИЛ ТАЪЛИМИДА БАДИИЙ АДАБИЁТ ЎҚИТИШ УСУЛЛАРИ 194-199

Eshniyazova Maysara Beknazarovna

«SIROJUL MUSLIMIN» VA «ARBA'IN» ASARLARIDA G'OYAVIY-BADIIY TAHLILI 200-208

Nazarov, Sardor Shamurodovich

INGLIZ VA O'ZBEK TILI SO'Z BIRIKMALARI STRUKTUR-SEMANTIK XUSUSIYATLARNING
QIYOSIY ASPEKTD A O'RGANILISHI 209-213

<i>Bazarbaeva Albina Mingaliyevna</i> RANG TURLARI VA ULARNI TAHLIL QILISH: SEMANTİK VA STILISTİK	214-218
<i>Бердиева, Зулфия Сафаровна</i> ИСПОЛЬЗОВАНИЕ АНТРОПОНИМОВ В НЕМЕЦКИХ СКАЗКАХ	219-223
<i>Адилова Дилором Кадировна</i> ЎЗБЕК ВА РУС ТИЛЛАРИДАГИ ШЕЪРИЙ МАТНЛАРДА “АЁЛ” ШАХСИЙ ФАЗИЛАТЛАРИНИ ИФОДАЛОВЧИ СЎЗЛАРНИНГ СЕМАНТИК МАЙДОНИ ТАСВИРИ	224-230
<i>Хасанова Юлдуз Мухтор қизи</i> ШАРҚ ВА ҒАРБ ҲАЙВОНЛАР ҲАҚИДАГИ ЭРТАКЛАРИДА “АХЛОҚ” МОТИВИНИНГ БАДИИЙ КОНЦЕПТУАЛЛАШУВИ	231-236
<i>Олимова Хуршида Вайдиллаевна</i> ИНГЛИЗ ВА ЎЗБЕК ТИЛЛАРИДА ЛАҚАБЛАРНИНГ СТИЛИСТИК ИМКОНИАТЛАРИ	237-243
<i>Polvonniyozova Mahliyo O'ktamjon qizi</i> IKKINCHI TILNI EGALLASHDA AFFEKTIV OMILLARNING ROLI	244-247
<i>Normamatov Farrux Komiljon o'g'li</i> YAXSHILIK KONSEPTINING INGLIZ MILLIY MADANIYATIDAGI AHAMIYATI	248-253
<i>Yakubov Faxriddin</i> SAYLOVOLDI SIYOSIY DISKURSI XUSUSIYATLARI	254-259
<i>Bekmuratova Dilbar Xushmamatovna</i> TA'LIM TERMINOLOGIYASIDAGI ANTONIMIM: TAHLIL VA PEDAGOGIK AMALIYOT UCHUN MA'LUMOTLAR	260-264
<i>Sharofova Sevinch Jamoliddin qizi</i> OMON MATJON SHE'RIYATIDA ALLITERATSIYA	265-269
<i>Amonova Dilshoda Azamatovna</i> ERTAKLARNING BOLALAR ADABIYOTIDAGI O'RNI	270-276
<i>Tuxtayeva Dildora Zokirovna</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA INSON AQLIY QOBILIYATINI IFODALOVCHI FRAZEOLOGIK BIRLIKLARNING STILISTIK XUSUSIYATLARI	277-281
<i>Sattorova Nafisa Isomidinovna</i> O'YBEK IJODIDA BADIY KONSEPTNING VOQELANISHI	282-285
12.00.00 – YURIDIK FANLAR	
<i>Абдурахманова Нодирахон</i> ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ТЕХНОЛОГИЙ БЛОКЧЕЙН И СМАРТ-КОНТРАКТОВ (СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ)	286-290
<i>Турғунов Муроджон Турсунбоевич</i> “АВЕСТО”ДА КИШИЛАР ЎРТАСИДАГИ ЎЗАРО МУНОСАБАТЛАРИГА ВА ОДОБ-АХЛОҚҚА ҚАРШИ ЖИНОЯТЛАРНИНГ ИФОДАЛАНИШИ	291-298

<i>Султонов Мухсинжон Муқимович</i> АХБОРОТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИБ ЎЗГАЛАРНИНГ МУЛКИНИ ТАЛОН-ТОРОЖ ҚИЛИШ ТУШУНЧАСИ	299-309
<i>Ходжиев Юнус Мухитдинович</i> АХБОРОТ ХАВФСИЗЛИГИНИ ҲУҚУҚИЙ ТАЪМИНЛАШНИНГ АЙРИМ МАСАЛАЛАРИ	310-315
<i>Makhmudova Khurmat Mukhtorovna</i> МЕХНАТ ҲУҚУҚИНИНГ КОНСТИТУТСИЯВИЙ АСОСЛАРИ ВА КАФОЛАТЛАРИ	316-330
<i>Nurullayev Shoxrux Shuxratillayevich</i> ҚУРИЛИШ СОҲАСИДА АТРОФ-МУҲИТНИ ҲУҚУҚИЙ МУҲОФАЗА ҚИЛИШДА РАҚАМЛАСHTIRISH VA ZAMONAVIY TENDENSIYALAR	331-337
<i>Otamirzayev Oybek Murodullo o'g'li</i> O'ZBEKISTONDA PLASTIK CHIQUINDILARDAN FOYDALANISHNI CHEKLASHNING HUQUQIY MASALALARI VA HORIJ TAJRIBASI	338-341
<i>Safarov Jamshid Ismoilovich</i> XALQARO HUQUQ DOKTRINASIDA SHARTNOMA MAJBURIYLIGIGA ROZILIKNI IFODALASH INSTITUTINING SHARTNOMANING HAQIQIY EMASLIGI, AMAL QILISHINI BEKOR QILISH, TUGATISH VA TO'XTATIB TURISHDA AHAMIYATI	342-349
<i>Шарипов Санжар Собирович, Бозоров Азимжон Ахатович</i> ОММАВИЙ ТАДБИРЛАРНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ВА ЎТКАЗИШ ВАҚТИДА ЖАМОАТ ТАРТИБИНИ САҚЛАШ ФАОЛИЯТИНИ БОШҚАРИШНИНГ МОҲИЯТИ, АҲАМИЯТИ ВА ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ	350-357
<i>Normurodova Behro'za Xolmo'minovna</i> RAQAMLI OCHIQ MANBALAR VA ULARDAN RAQAMLI KRIMINALISTIKADA FOYDALANISH	358-366
<i>Неъматов Азизбек Ғолибжон ўғли</i> ДАСТЛАБКИ ТЕРГОВДА ЖИНОЯТЛАРНИНГ ОЛДИНИ ОЛИШ ВАЗИФАСИНИНГ МОҲИЯТИ ВА АҲАМИЯТЛАРИ	367-373
<i>Дадабоева Дилфуза Нурматовна</i> ТАДБИРКОРЛИК ФАОЛИЯТИДА НОДАВЛАТ НОТИЖОРАТ ТАШКИЛОТЛАРНИНГ ИШТИРОКИ АҲАМИЯТИ	374-378
<i>O'razbayev Laziz Shuhrat o'g'li</i> MUHIM RAQAMLI INFRATUZILMALARGA NISBATAN AMALGA OSHIRILADIGAN HUJUMLAR VA ULARNING OLDINI OLISH	379-383
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Xudoyberganov Doniyor Yangiboy o'g'li</i> BOSHLANG'ICH SINFLAR O'QUVCHILARINING KOGNITIV KOMPETENTSIYASINI RIVOJLANTIRISHNING ZARURIYATI	384-388
<i>Hazratov Fazliddin Xikmatovich</i> OBYEKTGA YO'NALTIRILGAN DASTURLASH TILLARI ORQALI TALABALARNING KASBIY KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISH	389-393

<i>Khojamkulov Rasulbek Kurbon oqli</i> BO'LAJAK MUHANDISLARNI LOYIHALASH KOMPETENSIYALARINI KOMPYUTER GRAFIKASI YORDAMIDA RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI	394-398
<i>Zakirova Zulhumor Zoirjonovna</i> МУСТАҚИЛ ТАЪЛИМ ОЛИШ ШАКЛИ СИФАТИДА ТАНҚИДИЙ ФИКРЛАШ ҚОБИЛИЯТИНИ ОШИРИШДА ЎҚИТУВЧИ САВОЛ ЖАВОБЛАРИНИ ЎРНИ	399-404
<i>Eshnazarov Murod Karimovich</i> BO'LAJAK O'QITUVCHILARNI GERMENEVTIK YONDASHUV ASOSIDA KASBIY FAOLIYATGA TAYYORLASHNI TAKOMILLASHTIRISH	405-410
<i>Mengliqulov Xayrulla Aliqulovich</i> TALABA QIZLARING SUZISH MALAKA VA KO'NIKALARINI SHAKLLANTIRISHDA DIFFERENSIAL YONDASHUV	411-415
<i>Komilova Dildora Gulamjonovna</i> INGLIZ TILI O'QITISH BO'YICHA IQTISODIYOT TALABALARINING KASB-KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH	416-420
<i>Turdimurodov Dilmurod Yo'ldoshevich</i> SPORTCHILARNING BOKSDAGI TEXNIK HARAKATLARIGA MOSLASHISH REAKSIYALARI	421-426
<i>Abdullayev Dilshod Xamidullo o'g'li</i> BOLALARGA HARAKATLI O'YINLARNI O'RGATISH SHARTLARI VA USULLARI	427-432
<i>Axmedov Akmal Yusufovich</i> OLIY TA'LIM JARAYONIDA BO'LAJAK PSIXOLOGLARNI KASBIY FAOLIYATGA TAYYORLASHNING MUHIM MEZONLARI	436-440
<i>Donisheva Gulro'y Axrorqul qizi</i> CHET TILINI O'RGANISH JARAYONIDA AKTDAN FOYDALANISH	441-444
<i>Qurbonboyeva Dilfuza Shukur qizi</i> TALABALARNING MULOQOT KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISH	445-449
<i>Эркабоев Ойбек Мухаммаджонович</i> ТЕМПЫ ПРИРОСТА ПОКАЗАТЕЛЕЙ СПЕЦИФИЧЕСКИХ КООРДИНАЦИОННЫХ СПОСОБНОСТЕЙ ДЕТЕЙ 6 ЛЕТ	450-456
<i>Абатов Жалғасбай Орынбаевич</i> ТАСВИРИЙ САНЪАТ ДАРСЛАРИНИ ТАРИХ ФАНИГА БОҒЛАБ ЎҚИТИШ	457-463
<i>Akramjonova Feruza Akramjonovna</i> МАКТАВГАСНА ТА'LIM TASHKILOTIDA INNOVATSION TA'LIM MUHITINING TA'LIM - TARBIYA JARAYONIGA TA'SIRI	464-468
<i>Mahmudova Zulfiya Xomitovna</i> МАКТАВГАСНА ТА'LIM TASHKILOTI VA OILA HAMKORLIGI	469-476
<i>Abduvosiyeva Mahmuda Xamidullo qizi</i> ХИТОЙ ТА'LIM ТИЗИМИНИНГ О'ЗИГА ХОС ЈИНАТЛАРИ	477-483
<i>Boboqulov Chori Urolovich</i> BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA AQLIY QOBILİYATLARNI SHAKLLANTIRISHDAGI PEDAGOGIK MUAMMOLAR VA ULARNING YECHIMI	484-489
<i>Есанова Гулчеҳра</i> ЁШ ФУТБОЛЧИЛАРНИ ЖИСМОНИЙ ТАРБИЯЛАШ ТАМОЙИЛЛАРИ ВА УСУЛЛАРИ	490-497

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Volume 4, Issue 5 (may, 2024). -500 p.

CONTENTS

07.00.00 – HISTORICAL SCIENCES

<i>Ismailov Ubaydulla Mamat ugli</i> THE IDEOLOGICAL WORLD OF THE ANCIENT AND MEDIEVAL POPULATIONS OF THE OHANGARON VALLEY (BASED ON MATERIAL SOURCES FOUND AT THE SUYURLITEPA SITE)	16-26
<i>Elmuratov, Bakhodir Abdugapparovich</i> QUESTIONS OF GENESIS OF KELTAMINORA CULTURE.....	27-33
<i>Nafiddinova, Khosiat Ravshanovna</i> FAMILY CEREMONIES AND THEIR COVERAGE IN HISTORICAL LITERATURE	34-37
<i>Eshmominov, Ozodbek Ziyodulla ugli</i> PROGRESS OF DEMOGRAPHIC PROCESSES: THE CASE OF SURKHAN OASIS (1925-1946 YY.)	38-41
<i>Akobirov, Mirjalol Ximmatovich</i> DIPLOMATIC RELATIONS OF SULTAN JALOLIDDIN MANGUBERDI WITH THE STATES OF THE MIDDLE EAST AND ASIA MINOR	42-46
<i>Mamatalieva Surayyo Bobomuratovna</i> HISTORIOGRAPHY OF GLASS AND GLASSMAKING	47-52
<i>Dalakyan, Janna Seyranovna</i> CURRENT PROBLEMS OF SPIRITUAL AND MORAL CULTURE YOUTH POSSIBLE SOLUTIONS	53-56

08.00.00 – ECONOMIC SCIENCES

<i>Ergashev, Rahmatulla Khidirovich, Uzakov, Jamshid Norboyevich</i> WAYS TO INCREASE THE ECONOMIC AND SOCIAL EFFICIENCY OF THE PILGRIMAGE TOURISM NETWORK	57-62
<i>Achilov, Farkhodjon Shavkatjon o'g'li</i> STUDYING AND ASSESMENT OF THE INTERNAL CONTROL SYSTEM IN THE AUDIT OF PROVISIONS	63-71
<i>Rakhmatov, Adkham Itolmasovich</i> ANALYSIS OF FOREIGN COUNTRY MODELS OF TRAINING AND EMPLOYMENT OF QUALIFIED PERSONNEL IN THE FIELD OF TOURISM	72-80
<i>Murodova, Nargiza Utkirovna</i> SUSTAINABLE TOURISM AS A MARKETING STRATEGY	81-85
<i>Madaminov, Inomjon Ozodovich</i> THE ROLE OF TAXES IN ENSURING INVESTMENT AND INNOVATION ACTIVITY OF ENTERPRISES	86-93
<i>Abdusalomov, Jahongir O'ktam o'g'li</i> DIRECTIONS FOR IMPROVING PERSONAL LOANS IN COMMERCIAL BANKS	94-101

<i>Kuliboyev, Azamat Shonazarovich</i> IMPROVING ACCOUNTING AND CONTROL OF FINANCIAL RESOURCES IN STATE MEDICAL ORGANIZATIONS	102-111
<i>Maraimova, Umida Ismailjanovna</i> CONCEPTS DEDICATED TO THE IMPLEMENTATION OF MARKETING PROGRAMS IN ENTERPRISE MANAGEMENT OPERATIONS	112-120
<i>Askarova Sevvara Bakhtiyorovna</i> THE IMPORTANCE OF BUSINESS AND ENTREPRENEURSHIP IN THE ERA OF THE DIGITAL ECONOMY	121-125

09.00.00 – PHILOSOPHICAL SCIENCES

<i>Uroкова Aysuluv Jamoliddinovna</i> AESTHETIC FOUNDATIONS OF ROMANTIC DIRECTIONS IN EASTERN ART OF THE EARLY MIDDLE AGES	126-133
<i>Rizayev, Nodir Sobirovich</i> SOCIO-POLITICAL VIEWS OF BUKHARA'S JADIDS AT THE BEGINNING OF THE 20TH CENTURY	134-138
<i>Shukrullaeva Gulchehra Nasrullaevna</i> PHILOSOPHICAL ISSUES OF CONCEPTUAL IMPLEMENTATION OF THE PROCESS OF THE MORAL ENVIRONMENT IN THE GENESIS OF PUNISHMENT	139-144
<i>Shokirov Takhirjon Nurmamatovich</i> KEY TOPICS OF PHILOSOPHY OF CULTURE AND ART	145-149
<i>Ulugmuradov, Elyor Saidulloevich</i> THE PLACE AND SIGNIFICANCE OF MYSTICAL EXPERIENCE IN GNOSEOLOGY	150-154
<i>Ganiyev Sherxon Meytanbayevich</i> FORMS OF MANIFESTING CULTURAL AND SPIRITUAL-MORAL CHOICE IN THE SCIENCE AND PHILOSOPHY OF THE PRESENT PERIOD	155-164

10.00.00 – PHILOLOGICAL SCIENCES

<i>Dalievna Madina Xabibullaevna, Christian Capone, Satibaldieva Nigora Alimqul qizi</i> THE STUDY OF TERM AND ITS EQUIVALENT CONCEPTS IN TERMINOLOGY	165-178
<i>Chorieva Iroda Kurbonboevna</i> CLASSIFICATION OF ENGLISH AND UZBEK PROVERBS CONTAINING THE NAMES OF MEDICAL PERSONNEL ACCORDING TO DIFFERENT CHARACTERISTICS	179-183
<i>Sharipov, Abdulaziz Akmalovich</i> STUDY ASPECTS OF SPEECH OF GUIDE-INTERPRETERS	184-188
<i>Urinova Tursunoy Urin kizi</i> PERIODS AND WAYS OF FORMATION AND DEVELOPMENT OF DRESS DESIGN AND FASHION	189-193
<i>Normatova Shoira Umarovna, Abduraxmanova Mehribon Dustmuradovna</i> METHODS OF TEACHING ARTISTIC LITERATURE IN LANGUAGE EDUCATION	194-199
<i>Eshniyazova Maysara Beknazarovna</i> IDEOLOGICAL AND ARTISTIC ANALYSIS IN THE WORKS OF «SIROJUL MUSLIMIN” AND «ARBA'IN”	200-208

<i>Nazarov, Sardor Shamurodovich</i> A COMPARATIVE STUDY OF STRUCTURAL-SEMANTIC CHARACTERISTICS OF ENGLISH AND UZBEK LANGUAGE WORD COMBINATIONS	209-213
<i>Bazarbaeva Albina Mingaliyevna</i> COLOUR TYPES AND ANALYSIS: SEMANTIC AND STYLISTIC	214-218
<i>Berdieva, Zulfiya Safarovna</i> USE OF ANTHROPONYMS IN GERMAN FAIRY TALES	219-223
<i>Adilova Dilorom Kadirovna</i> DESCRIPTION OF THE SEMANTIC FIELD OF WORDS THAT REPRESENT THE PERSONAL QUALITIES OF A "WOMAN" IN POETIC TEXTS IN UZBEK AND RUSSIAN	224-230
<i>Khasanova Yulduz Mukhtor kizi</i> LITERARY CONCEPTUALIZATION OF THE MOTIF "MORALITY" IN THE TALES ABOUT ANIMALS OF THE EAST AND WEST	231-236
<i>Olimova Khurshida Vaydillaevna</i> STYLISTIC POSSIBILITIES OF NICKNAMES IN ENGLISH AND UZBEK	237-243
<i>Polvonniyozova Mahliyo O'ktamjon qizi</i> THE ROLE OF AFFECTIVE FACTORS IN SECOND LANGUAGE ACQUISITION	244-247
<i>Normamatov Farrukh Komiljon ugli</i> THE SIGNIFICANCE OF THE CONCEPT OF GOODNESS IN ENGLISH NATIONAL CULTURE	248-253
<i>Fakhriddin Yakubov</i> CHARACTERISTICS OF ELECTORAL POLITICAL DISCOURSE	254-259
<i>Bekmuratova Dilbar Xushmamatovna</i> ANTONYM IN EDUCATIONAL TERMINOLOGY: ANALYSIS AND IMPLICATIONS FOR PEDAGOGICAL PRACTICE	260-264
<i>Sharofova Sevinch Jamoliddin qizi</i> ALLITERATION IN THE POETRY OF OMON MATJAN	265-269
<i>Amonova Dilshod Azamatovna</i> THE IMPORTANCE OF FAIRY TALES IN CHILDREN'S LITERATURE	270-276
<i>Tukhtaeva Dildora Zokirovna</i> THE STYLISTIC FEATURES OF PHRASEOLOGICAL UNITS DENOTING HUMAN INTELLECTUAL ABILITIES IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES	277-281
<i>Sattorova Nafisa Isomidinovna</i> REALIZATION OF THE ARTISTIC CONCEPT IN OYBEK'S WORKS	282-285
12.00.00 - LAW	
<i>Nodirakhon Abdurakhmanova</i> LEGAL REGULATION OF BLOCKCHAIN TECHNOLOGIES AND SMART CONTRACTS (COMPARATIVE ANALYSIS)	286-290
<i>Turgunov Murodjon</i> EXPRESSION OF CRIMES AGAINST HUMAN RELATIONS AND MORALITY IN "AVESTO"	291-298

<i>Sultonov Muxsinjon Muqimovich</i> THE CONCEPT OF THEFT OF OTHER PEOPLE'S PROPERTY USING INFORMATION TECHNOLOGY	299-309
<i>Xodjiyev Yunus Muxitdinovich</i> SOME LEGAL ISSUES IN INFORMATION SECURITY	310-315
<i>Makhmudova Khurmat Mukhtorovna</i> CONSTITUTIONAL BASIS AND GUARANTEES OF LABOR LAW	316-330
<i>Nurullayev Shokhrukh Shukhratillaevich</i> DIGITALIZATION AND MODERN TRENDS IN ENVIRONMENTAL LEGAL PROTECTION IN THE CONSTRUCTION FIELD	331-337
<i>Otamirzaev Oybek</i> LEGAL ISSUES OF LIMITING THE USE OF PLASTIC WASTE IN UZBEKISTAN AND FOREIGN EXPERIENCE	338-341
<i>Safarov Jamshid Ismoilovich</i> THE SIGNIFICANCE OF EXPRESSING CONSENT TO BE BOUND BY A TREATY IN THE DOCTRINE OF INTERNATIONAL LAW IN THE CONSIDERATION OF THE INVALIDITY OF A TREATY, TERMINATION AND SUSPENSION OF ITS OPERATION	342-349
<i>Sharipov Sanjar Sobirovich, Bozorov Azimjon Akhatovich</i> PUBLIC EVENTS FOR THE ORGANIZATION AND HOLDING OF EVENTS TIMELY ORGANIZATIONAL STRUCTURE OF THE COMPANY IMPLEMENTATION OF PUBLIC AWARENESS ACTIVITIES ESSENCE, SIGNIFICANCE AND CHARACTERISTIC FEATURES	350-357
<i>Normurodova Behruza Kholmuminovna</i> DIGITAL OPEN SOURCES AND THEIR USE IN DIGITAL FORENSICS	358-366
<i>Nematov Azizbek Golibjon o'g'li</i> THE NATURE AND IMPORTANCE OF THE TASK OF CRIME PREVENTION IN THE PRELIMINARY INVESTIGATION	367-373
<i>Dadaboeva Dilfuza Nurmatovna</i> THE SIGNIFICANCE OF THE PARTICIPATION OF NON-GOVERNMENT NON-PROFIT ORGANIZATIONS IN BUSINESS ACTIVITY	374-378
<i>Urazbayev Laziz Shuhrat ogli</i> ATTACKS ON CRITICAL DIGITAL INFRASTRUCTURES AND THEIR PREVENTION	379-383
13.00.00 – PEDAGOGICAL SCIENCES	
<i>Khudoyberganov Doniyor</i> THE NEED TO DEVELOP THE COGNITIVE COMPETENCE OF YOUNGER STUDENTS	384-388
<i>Hazratov Fazliddin Khikmatovich</i> FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF STUDENTS THROUGH OBJECT-ORIENTED PROGRAMMING LANGUAGES	389-393
<i>Khojamkulov Rasulbek Kurbon ogli</i> THE IMPORTANCE OF DEVELOPING DESIGN COMPETENCES OF FUTURE ENGINEERS USING COMPUTER GRAPHICS	394-398

<i>Zakirova Zulkhumor Zairjonovna</i> THE ROLE OF TEACHER QUESTIONING IN DEVELOPING CRITICAL THINKING SKILLS AS A WAY TO INDEPENDENT LEARNING	399-404
<i>Eshnazarov Murad Karimovich</i> IMPROVING PROFESSIONAL PREPARATION OF FUTURE TEACHERS BASED ON THE HERMENEUTIC APPROACH	405-410
<i>Menglikulov Khairulla Alikulovich</i> DIFFERENTIAL APPROACH TO FORMING SWIMMING ABILITIES AND SKILLS IN FEMALE STUDENTS	411-415
<i>Komilova Dildora Gulamjanovna</i> DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL COMMUNICATIVE COMPETENCE OF ECONOMICS STUDENTS IN ENGLISH LANGUAGE TEACHING	416-420
<i>Turdimurodov Dilmurod Yuldashevich</i> ADAPTIVE REACTIONS OF ATHLETES TO TECHNICAL ACTIONS IN BOXING	421-426
<i>Abdullayev Dilshod Xamidullo o'g'li</i> CONDITIONS AND METHODS OF TEACHING ACTIVITY GAMES TO CHILDREN	427-432
<i>Akhmedov Akmal</i> IMPORTANT CRITERIA FOR PREPARING FUTURE PSYCHOLOGISTS FOR PROFESSIONAL ACTIVITY IN THE PROCESS OF HIGHER EDUCATION	433-440
<i>Donisheva Gulro'y Axrorqul qizi</i> USE OF IT IN THE PROCESS OF LEARNING A FOREIGN LANGUAGE	441-444
<i>Qurbonboyeva Dilfuza Shukur qizi</i> FORMING COMMUNICATION COMPETENCES OF STUDENTS	445-449
<i>Erkaboev Oybek Mukhammadzhonovich</i> THE GROWTH RATE OF INDICATORS OF SPECIFIC COORDINATION ABILITIES OF CHILDREN AGED 6 YEARS	450-456
<i>Abatov Jalgasbay Orinbaevich</i> TEACHING FINE ART LESSONS IN CONNECTION WITH HISTORY	457-463
<i>Akramjonova Feruza Akramjonovna</i> INFLUENCE OF INNOVATIVE EDUCATIONAL ENVIRONMENT ON THE EDUCATIONAL PROCESS IN PRESCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTION	464-468
<i>Makhmudova Zulfiya Khomitovna</i> ORGANIZATION OF PRESCHOOL EDUCATION AND FAMILY COOPERATION	469-476
<i>Abduvasieva Mahmuda Xamidullo qizi</i> UNIQUE ASPECTS OF THE CHINESE EDUCATION SYSTEM	477-483
<i>Boboqulov Chori Urolovich</i> PEDAGOGICAL PROBLEMS IN THE FORMATION OF MENTAL ABILITIES IN PRIMARY CLASS STUDENTS AND THEIR SOLUTION	484-489
<i>Esanova Gulchehra</i> PRINCIPLES AND METHODS OF PHYSICAL TRAINING OF YOUNG FOOTBALL PLAYERS	490-497

Received: 22 April 2024

Accepted: 1 May 2024

Published: 10 May 2024

Article / Original Paper

CHARACTERISTICS OF ELECTORAL POLITICAL DISCOURSE

Fakhriddin Yakubov

Teacher of Kattakorgan branch of Samarkand State University

E-mail: yakubov@mail.ru

Abstract. The article analyzes modern political discourse on the example of the election campaigns of Russia and the United States, in particular, such features as a departure from the strictly official style, entertainment and theocracy. The aim is to compare the pre-election rhetoric of the presidential candidates and political commentators of the two countries. The speech strategies and language tools used by speakers to achieve their communicative intention are analyzed. The author concludes that along with the common points characteristic of the Russian and American pre-election discourses, each of them has its ethnocultural characteristics.

Keywords: political discourse, preliminary debate, emotions, irony, language games.

SAYLOVOLDI SIYOSIY DISKURSI XUSUSIYATLARI

Yakubov Faxriddin

Samarqand davlat universiteti, Kattaqo'rg'on filiali o'qituvchisi

Annotatsiya. Maqolada AQSh va Rossiyaning saylovoldi kampaniyalari misolida zamonaviy siyosiy diskurs, xususan, uning qat'iy rasmiy uslubdan chekinishi, ko'ngil ochar va teatrlashganligi kabi xususiyatlari tahlil qilinadi. Maqsad prezidentlikka nomzodlar va ikki mamlakat siyosiy sharhlovchilarining saylovoldi ritorikasini taqqoslashdir. Nutq strategiyalari va ularning kommunikativ maqsadlarga erishish uchun ishlatiladigan til vositalari tahlil qilinadi. Muallif xulosasi shuki, Amerika va rus saylovoldi nutqlarida umumiy jihatlar bilan birga, ularning har biri uchun o'ziga xos etnik-madaniy xususiyatlar ham mavjud.

Kalit so'zlar: siyosiy nutq, saylovoldi debatlar, emotsiyalar, kinoya, metafora, til o'yinlari.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4I5Y2024N37>

Kirish. Hozirgi davrda siyosiy diskurs jamiyatda borgan sari ko'proq ahamiyatga ega bo'lib bormoqda. Unga nisbatan tilshunoslar bilan birgalikda uchinchi darajali ahamiyatga ega bo'lgan oddiy auditoriya vakillari, ya'ni bilvosita qatnashchilarning ham qiziqishlari oshmoqda. Tanqidiy diskurs-tahlil tarafdorlari til hokimiyat va ijtimoiy nazorat vositasi sifatida ishlatiladi deb da'vo qiladilar [15; 17; 23; 24], bundan kelib chiqadiki, siyosiy diskurs tadqiqotchilarining maqsadi til va hokimiyat o'rtasidagi aloqalarni ko'rib chiqishdir. Siyosiy diskurs lingvistik tahlilining asosiy maqsadi hokimiyat, bilish va nutq ortasidagi o'zaro munosabatlarning murakkab mexanizmini aniqlashdan iboratdir [18].

Institutsional muloqot vositasi sifatida siyosiy diskurs quyidagi belgilarga ega: ko'p sonli (turfa xil) heterojen adresatlarning mavjudligi, muloqot mazmunining jamoat ahamiyatiga ega mo'ljalga ega bo'lishi, gapiruvchida "nutq so'zlash" huquqini beruvchi alohida ijtimoiy status borligi, uning professional nutq so'zlash malakalariga ega bo'lishi. Siyosat tili iyerarxik

tuzilishga ega. U birlamchi (siyosiy faoliyat asosini tashkil etuvchi nutqlar, bayonotlar, debatlar, muzokaralar, dekretlar, konstitutsiyalar, partiya dasturlari, shiorlar va hk. janrlardan, va ikkilamchi janrlar (maiyshiy muloqot janrlari – izoh berish, muhokamalar, interpretatsiyalar, ya'ni hatti-harakatlarga nisbatan aks-ta'sirlar (reaksiyalar) kabi janrlardan iborat bo'ladi.

Hozirgi davrda siyosiy diskursda jiddiylik va rasmiylikdan qochish va ko'ngilochar janrlarga o'tish tendensiyasi kuzatilmoqda. Shu sababdan ikkilamchi janrlar (jumladan, folklor janri) keng tarqalmoqda, birlamchi janrlar esa o'z xarakterini o'zgartirib, norasmiylik xususiyatlariga ega bo'lmoqda. Saylovoldi bahslari janrida jiddiylik va informativlik klounadlik va buffonadlik bilan aralashib ketmoqda, nomzodlarning nutqi teatr va karnavallik ajralib turmoqda.

Saylovoldi bahslarida nafaqat siyosatchilar, balki siyosiy sharhlovchilar ham ishtirok etadilar, ularning vazifasi suhbatni to'g'ri yo'nalishga yo'naltirishdir. Ular ikki tomonlama maqsadni ko'zlaydilar: bir tomondan, munozarani iloji boricha jonlantirish uchun provokatsion usullardan foydalanish; ikkinchi tomondan, ular qabul qilingan doirada munozaralarni o'tkazish uchun mas'uldirlar.

Saylovoldi bahslarining ishtirokchilaridan biri tinglovchilar auditoriyasidir. Garchi jamoatchilik suhbatda bevosita ishtirok etmasa ham, ma'ruzachilarning barcha sa'y-harakatlari ularga (tinglovchilarga) ta'sir ko'rsatishga qaratilgan. Ma'ruzachilarning kommunikativ niyatlari jamoatchilikni o'z pozitsiyasining to'g'riligiga ishonitirishgina emas, balki ularni hayratda qoldirish va o'zligini ifoda etish hamdir.

Turli mamlakatlardagi siyosiy kommunikatsiya xususiyatlarini tahlil qilishda madaniy, tarixiy va milliy xususiyatlarni hisobga olish kerak. Shuningdek, masalan, rus va ingliz zabon madaniyatida turlicha bo'lgan etnostilning xususiyatlarini hisobga olish kerak [4; 20].

Adabiyotlar tahlili. Siyosiy tuzilish, iqtisodiy sharoitlar, vertikal hokimiyatning xarakteri (hukmron sinf va oddiy fuqarolar o'rtasida) katta ahamiyatga ega. Masalan, AQSh uchun siyosiy plyuralizm va ommaviy aloqa institutlarining aralash shakllari xosdir. AQSh kabi aksariyat mamlakatlarda ommaviy kommunikatsiyalarning tuzilishi va faoliyati keng jamoatchilik muhokamasiga sabab bo'ladi. Umuman olganda, jamiyatdan yoki uni boshqarayotgan hukmron sinfdan juda katta umidlar mavjud.

Rossiya siyosiy maydonidagi vaziyat boshqacha: asrlar davomida xokimiyatga nisbatan singdirilgan hurmat, munosabat, qudratli va hamma narsani biladigan podshohning shakllangan qiyofasi, vakolatning cheksizligi va ko'pincha oliy hokimiyat uchun hamma narsaning ruxsat etilganligi - bularning barchasi xalqning, ommaning ongida va xatti-harakatlarda o'z izini qoldirdi.

Rossiya va Amerika siyosiy diskurslari turli darajadagi pozitivlik bilan ajralib turadi. Ushbu nomuvofiqlikning izohlaridan birini ushbu mamlakatlarda hissiy muvozanatning turli darajalari deb atash mumkin: bir holatda bu hissiy barqarorlik, ikkinchisida hissiy muvozanatning buzilishi (V. I. Shahovskiy nuqtai nazaridan).

Amerikaliklar mag'rurlik va vatanparvarlik bilan ajralib turadi (o'ziga ishongan, quvonchli intonatsiyalar), rus xalqining hissiy ko'rsatkichi esa g'azablangan, ishonchsiz, qayg'uli ohang bilan ajralib turadi [11].

Pozitivlikning namoyon bo'lishidan biri bu amerikaliklarga har qanday vaziyatda, hatto saylovoldi bahslarining stressli muhitida ham ularga xos bo'lgan tabassumdir (masalan, saylovoldi tashviqoti paytida Xillari Klintonning yuzidan sira arimagan mashhur tabassumi).

Milliy siyosiy muloqotga “odobli – odobsiz” dixotomiyasi katta ta'sir ko'rsatadi. Tadqiqotchilar ta'kidlaganidek, Amerika jamiyatining ushbu kontsepsiyasiga munosabati rusiyabon jamiyatning munosabatidan tubdan farq qiladi [6]. G'arb madaniyatida individualizmning rag'batlantirilishi va unga toqat qilinishi rus kollektivchilik kulti tomonidan ayblanishi yoki yoqtirmaslikka, rad etishga sabab bo'lishi mumkin.. Teskari vaziyat ham kuzatilmoqda. Shunday qilib, rus va Amerika madaniyatini qiyosiy o'rganish ma'lumotlariga asoslanib, olimlar ba'zi bir tub farqlarga ishora qilmoqdalar, masalan: ruslarning o'z etnik kelib chiqishini ochiqcha muhokama qilishni istamasligi (amerikaliklardan farqli o'laroq), rus madaniyatiga mansub kishilarning muloqot vaziyatlarida xushmuomalaligi, ruslarning samimiyligi va o'z fikrini ochiq aytishga tayyorligi, baholashda ruslarning amerikaliklarga nisbatan halolligi (... there is a substantial difference between the two cultures in following four areas: a) Russians are less likely than Americans to discuss their ethnicity in public situations; b) Russians are more polite than Americans in social situations; c) Russians feel more comfortable than Americans about speaking their minds in public situations; d) Russians are more honest when expressing opinions than are their American counterparts) [19, c. 151].

Kommunikativ xatti-harakatlarning bu xususiyatlari madaniy jihatdan o'zgaruvchan xushmuomalalik / xushmuomala emaslik haqidagi turli xil tushunchalarda iz qoldiradi. Tadqiqotchilar “xushmuomalalik”, “xushmuomala emaslik” tushunchalarining turli lingvomadaniyatlarda turlicha sohalari qayd etadilar [5; 7; 9; 21]. Bu siyosiy kommunikatsiyada turli etnik guruhlar vakillari xatti-harakatlarining tabiatida aks etadi.

Muhokama.

Yuqorida aytilganidek, saylovoldi munozaralarining asosiy maqsadlaridan biri siyosatchilarning o'zini namoyon qilishi va auditoriyada taassurot qoldirishdir. Ushbu maqsadga erishish uchun til texnikasi, masalan, ironiya, yumor, so'z o'yini, metaforalardan foydalaniladi.

Metafora – siyosiy diskursda eng tez-tez ishlatiladigan ekspressiv vositalardandir. Tadqiqotchilarning aytishicha, “metafora o'ziga xos ko'zgu, unda kimningdir yoqtirishi, yoqtirmasligidan qat'iy nazar jamiyat rivojlanishining ma'lum bosqichida milliy ong aks etadi [2]. Shunga muvofiq tarzda siyosiy metafora – bu jamiyatning turli aspektlarini aks ettiruvchi “ko'zgu”lar kompleksi: insonning aqliy dunyosi, va bir butunligicha jamiyatning ham, tizimlarni siyosiy obrazlar bilan to'ldiruvchi tushunchali manba-sohalarda insonlarning namoyon bo'lishi; metaforik ekspansiya manba – sohasi haqida taassurotlar metaforasi [2]. Metafora nafaqat ritorik usulni, balki manba va retsiyent o'rtasidagi kognitiv jarayonni ham taqdim etadi [13; 14; 16].

Hozirgi davr saylovoldi diskursi metaforalar bilan to'lib toshgan:

1. *It is great to be here with a thousand wonderful people or as I call it “a small intimate dinner with some friends” or as Hillary calls it “her largest crowd of the season”* [YouTube. Al Smith dinner, 20.10.2016].

(Tramp xayriya ziyofati paytidagi omma haqida daydi: “ Bu yerda minglab ajoyib kishilar bilan birga bo'lish qanday ajoyib yki Xillari aytganidek butun bir yildagi eng katta olomon”).

2. *Hillary Clinton eats scandals for breakfast* [“35 Best Late-Night Jokes About Hillary Clinton”]. (Bill Meyyer Xillari Klintonni yanada kuchliroq qilgan janjal-mojarolar haqida aytadi: “Xillari janjallarni nonushta o'rnida yeydi”).

3. *I don't think I ever heard so many horrible, horrible things said about me in one week. 38 million dollars worth of horrible lies* [YouTube. Donald Trump VIC- TORY SPEECH, Press Conference After Winning Mississippi, Michigan, 09.03.2016]. (D. Tramp saylovoldi kampaniyasida yolg'onlar sonini pul bilan ifodalaydi: "O'ylashimcha o'zim haqimda bir hafta davomida buncha ko'p yolg'on eshitmagandim. 38 million dollarga aldashgan").

4. *Владимир Вольфович, какой может быть оживляж, когда есть Вы* (B. V. Solovyov ""jonlanish", ya'ni Jirinovskiyning debatlarida ishtirok etishi haqida [YouTube. Debatlar. Yaxshi lahzalar va mojarolar. 10.03.2018].

Siyosatchilar o'z opponentlari uchun kashf qilgan **metafora**-yorliqlar ham qiziqarlidir. AQSHda saylovoldi kampaniyasida Donald Tramp boshqa siyosatchilar va o'zi uchun ham aniqlovchi iboralar o'ylab topadi.

1. *Jeb Bush is low energy, Ben Carson is super low energy* [YouTube. Presidential Election 2016: Donald Trump in Miami, FULL Speech HD, 03.02.2016]. («Jeb Bush – kam energiya, Ben Carson – super kam energiya”).

2. *Tough cookie* – «qattiq yong'oq», Rossiya Prezidenti uchun o'ylab topilgan beg'araz, lekin yorqin laqab.

3. *Carpenter for three weeks* [YouTube. Presidential Election 2016: Donald Trump in Miami, FULL Speech HD, 03.02.2016]. («Uch haftaga kelgan duradgor» – u o'z otasinikida duradgor bo'lib ishlaganligi haqida o'z-o'ziga kinoyali metafora-yorliq).

Amerika va rus saylovoldi diskursi uchun so'zlashuv, sodda nutq leksikasi, slenglar hamda **past registrli leksika** – eng ko'p tarqalgan til usullaridir.

1. Amerikaliklar hech qachon jang qilmaydilar...ular chayqovchilar, firbigarlardir. Ular faqat razborka uchun keladilar [В. Жириновский. «Время покажет». Пер- вый канал, 23.11.2017].

2. *Bas qil, beaql jinni, befahm, b...* [V. Jirinovskiy K. Sobchakka murojaat qilib dedi. YouTube. Дебаты. Лучшие моменты и скандалы, 10.03.2018]. *Shithole countries* [NY Daily News, 12.1.2018] (D. Tramp uchinchi dunyo mamlakatlari haqida: «Sassiq teshiklar».

Siyosatchilarning bunday "og'zibuzuqligi" jamoatchilikning ham g'azabini keltirdi. V. Jirinovskiyning o'z opponentiga nisbatan normativ bo'lmagan leksikani ishlatishi keskin tanqidga uchradi, Trampning shit so'zini ishlatishi uning o'ziga nisbatan kinoyali metafora ko'rinishida qaytdi. *Shit for brains* ("miya o'rnida sassiq alaf"). NY daily news gazetasida Prezidentning xulqini muhokama qiluvchi shunday sarlavhali maqola chiqdi.

Kinoyali til o'yini sdaylovoldi debatlarida davomida diskursni jonlantirishga, auditoriya diqqatini tortishga, va qaysidir g'oyaga urg'u berishga yordam beradi.

When it comes to building bridges he can do so figuratively but also has the rare ability to do so literally on time and under budget [YouTube. Donald Trump Presidential Announcement Full Speech, 16.06.2015]. (Prezidentlikka nomzodning qizi Ivanka Tramp – o'z otasi haqida shunday deydi: «Ko'priklarni qurish kerak bo'lsa - u buni qiladi, ko'chma va to'g'ri ma'noda ham, muddatida bajaradi va byudjet hisobidan»).

To build bridges frazeologik birikmasi ingliz, rus va o'zbek tillarida o'xshash ma'nolarga ega, shu sababdan tarjimada so'z o'yini saqlanishi mumkin.

Donald Trump often appears on Fox, which is ironic because a fox often appears on Donald Trump's head [TV Newser, By Chris Ariens on May. 1, 2011 - 10:28 AM]. (Kommentator

S. Meyyers Donald Trampning soch turmagi haqida telekanal nomi bilan soʻz oʻyini qiladi: “U Fox telekanalida tez-tez paydo boʻladi, bu qiziq, chunki tulki Trampning boshida turibdi”.

Donald is as healthy as a horse. You know, the one Vladimir Putin rides around on [YouTube. Al Smith dinner, 20.10.2016]. (X. Klinton Trampning salomatligi haqida kinoyali qiyoslashdan foydalanadi: Donald otdek sogʻlom, Vladimir Putin minib yurgan otdek sogʻlom”).

Yuqorida tahlil qilingan materiallardan kelib chiqib, xulosa qilish mumkinki, rus, amerika va oʻzbek saylovoldi diskursi oʻzining yorqinligi, hissiyotlilik va ekspressivligi bilan ajralib turadi. Saylovoldi debatlarining asosiy tasniflaridan biri – gapiruvchi va tinglovchi oʻrtasidagi masofaning qisqarishi, rasmiylik darajasining pasayishi, hissiyotning yorqinligidir. Qatʼiy rasmiy uslubdan chekinishning ham ijobiy, ham salbiy tomonlari bor. Ijobiy aspekt shundaki, siyosat tili koʻproq “tirik” xarakterga ega boʻladi, oddiy tomoshabin va tinglovchi uchun tushunarli boʻladi, bu ommaning ishonchi va eʼtiborini qozonishga yordam beradi. Boshqa tomondan, hozirgi davr siyosiy diskursi ruxsat etilgan chegarada muvozanatni saqlab turibdi, biroq tez-tez adabiy til normalari buzilmoqda, kamsituvchi va tabu (soʻkinish) leksikasi foydalanilmoqda. Bunday yomon soʻzlardan foydalanish turli madaniyatlarda farq qiladi, ingliz tilida mumkin boʻlgan soʻzlarni rus tilida ishlatib boʻlmaydi, Ruscha invektiv soʻzlar siyosiy diskurs etikasining qoʻpol buzilishidir.

Saylovoldi debatlarida notiqlar ishlatadigan til vositalari boy va xilma-xildir. Amerika hamda rus saylovoldi debatlarida metaforalar, kinoyali qiyoslashlar, til oʻyinlari ishlatilishini kuzatish mumkin. Bu til vositalari gapiruvchi gʻoyalarga urgʻu berishga, “biznikilar – begonalar” muxolifatini kuchaytirishga, notiq uchun oʻzligini ifodalashga va omma eʼtiborini ushlab turishga qaratilgan.

Saylovoldi siyosiy diskursi hokimiyatni egallash va saqlab turishga yoʻnaltirilgan. Bu maqsadga erishish uchun gapiruvchi oʻz oldiga auditoriyani oʻz pozitsiyasiga ishontirish, oʻzini tan oldirish, muxolifatdagilarni obroʻsizlantirish, va nihoyat jamoatchilik fikrini manipulyatsiya qilish vazifalarini qoʻyadi. Siyosatda kommunikativ intensiyani amalga oshirish uchun nutqni boy, yorqin va chiroyli qiladigan, turli xil til vositalari qoʻllaniladi. Metaforalar, qiyoslashlar, kinoyali til oʻyinlari davlat arbobi obrazini omadli notiq va xarizmatik lider sifatida namoyon qilishga yordam beradi.

Siyosiy diskurs etnomadaniy xususiyatga ega. Bu u yoki bu madaniyatga mansub boʻlgan kommunikativ qadriyatlar bilan aniqlanadi. Koʻrib chiqqanimiz Amerika va rus saylovoldi diskursi taktika va strategiyalarida umumiy jihatlar koʻp – xususan, norasmiy nutq tendensiyasi va tilning ekspressiv vositalari shular jumlasidan.

Адабиётлар/Литература/References:

1. Базылев В.Н. Политический дискурс в России // Политическая лингвистика. 2005. № 15. – С. 5–32.
2. Будаев Э.В., Чудинов А.П. Зарубежная политическая метафорология. Екатеринбург: Уральский государственный педагогический университет, 2008. – 248 с.
3. Волкова Я.А., Панченко Н.Н. Деструктивность в политическом дискурсе // Вестник Российского университета дружбы народов. Серия: Лингвистика. 2016. Т. 20. № 4. – С. 161–178.
4. Горностаева А.А. Ироничность как черта современного политического дискурса. – М.: Библио-глобус, 2018. – 208 с.

5. Джиоева А.А., Соседова В.С. Конструэнты категории вежливости в английском языке: stiff upper lip // Вестник Российского университета дружбы народов. Серия: Лингвистика. 2014. № 4. – С. 85–100.
6. Жельвис В.И. Лингвокультурологический анализ дихотомии «при- лично-неприлично» в англоязычных и русской культурах // Вестник Рос- сийского университета дружбы народов. Серия: Лингвистика. 2014. № 4. – С. 101–119.
7. Ларина Т.В. Категория вежливости и стиль коммуникации: сопоставление английских и русских лингвокультурных традиций. – М.: Языки славянских культур, 2009. – 512 с.
8. Садуов Р.Т. Феномен политического дискурса Барака Х. Обамы: лингво- культурологический и семиотический анализ. – Уфа: РИЦ БашГУ, 2012. – 136 с.
9. Харлова М.Л. Концептуализация невежливости в английском и русском языках // Вестник Российского университета дружбы народов. Серия: Лингвистика. 2014. № 4. – С. 119–132.
10. Чудинов А.П. Спортивная метафора в современном российском политическом дискурсе // Вестник Воронежского государственного университета. Серия: Лингвистика и межкультурная коммуникация. 2001. № 2. – С. 26–31.
11. Шаховский В.И. Лингвистическая теория эмоций. – М.: Гнозис, 2008. – 416 с.
12. Шейгал Е.И. Семиотика политического дискурса. М., Волгоград: Пере- мена, 2000. – 367 с.
13. Anikin E.E., Budaev E.V., Chudinov A.P. Historical dynamics of metaphoric systems in Russia political communication // Вопросы когнитивной лингвистики. 2015. № 3. – С. 26–32.
14. Budaev E.V., Chudinov A.P. Transformations of precedent text “Metaphors We Live by” in academic discourse // Вопросы когнитивной лингвистики. 2017. № 1. – С. 60–67.
15. Bloome D., Talwalkar S. Critical discourse analysis and the study of reading and writing // Reading Research Quarterly. 1997. Vol. 32. Iss. 1. P. 104–113.
16. Charteris-Black J. Politicians and Rhetoric. The Persuasive Power of Metaphor. Basingstoke: Palgrave MacMillan, 2011. – 370 p.
17. Fairclough N. Language and power. London: Longman, 1996. – 135 p.
18. Hacker K.L. Political Linguistic Discourse Analysis // The Theory and Practice of Political Communication Research. New York: State University of New York Press, 1996. – P. 28–55.
19. Issers O., Halvorson S. A Cross - Cultural Study of American and Russian Proprieties in Communication // Вестник Российского университета дружбы на- родов. Серия: Лингвистика. 2015. № 4. – С. 146–154.
20. Larina T. Culture-Specific Communicative Styles as a Framework for Interpreting Linguistic and Cultural Idiosyncrasies // International Review of Pragmatics. 2015. Vol. 7. No. 2. – P. 195–215.
21. Leech G., Larina T. Politeness: West and East // Вестник Российского университета дружбы народов. Серия: Лингвистика. 2014. № 4. С. 9–34.
22. Ponton D. Movement and meaning: towards an integrated approach to political discourse analysis // Вестник Российского университета дружбы наро- дов. Серия: Лингвистика. 2016. Т. 20. № 4. – С. 122–139.
23. Van Dijk T.A. Society and discourse: how social contexts influence text and talk. Cambridge: Cambridge University Press, 2009. – 299 p.
24. Wodak R. Critical Discourse Analysis // Discourse as Social Interaction: Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction. Vol. 2. London: Sage Publications, 1997. – P. 259–284.
25. Исанова, Ф. (2022). ЎЗБЕК ТИЛИДА ХАЛҚАРО ҲУҚУҚ СОҲАСИГА ОИД ТЕРМИНЛАР ВА УЛАРНИНГ ЯСАЛИШИ. Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари / Актуальные проблемы социально-гуманитарных наук / Actual Problems of Humanities and Social Sciences., 5(2), 46–52. Retrieved from <https://scienceproblems.uz/index.php/journal/article/view/57>
26. Isanova, F. (2023). O‘ZBEK TILI XALQARO HUQUQ SOHASIGA OID LEKSIK BIRLIKLARINING FUNKSIONAL XUSUSIYATLARI. Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари / Актуальные проблемы социально-гуманитарных наук / Actual Problems of Humanities and Social Sciences., 3(7), 151–160. <https://doi.org/10.47390/SCP1342V3I7Y2023N20>

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 5 (4) – 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).